

הצמח האדום מיאגרון אוזני התגלה בפלשת

גדי פולק, מערכת כלנית gadpollak@gmail.com

מיאגרון אוזני *Myagrurn perfoliatum L.* (משפחת המצליבים) הוא צמח אדום נדיר בישראל הגדל באדמות כבדות מוצפות בחורף. הצמח היה מוכר עד כה רק מהגליל התחתון ולאחרונה התגלה בפלשת, באחו עיינות.

תיאור הצמח

מיאגרון אוזני (שמו הקודם: **מיאגרון אזון**) הוא עשב חד-שנתי המגיע לגובה של 50-100 ס"מ. אופיינית לו מאד הסתעפות הגבעול מהבסיס באופן המקנה לצמח צורת מנורה (תמונה 1). העלים חובקים את הגבעול. הפרחים הם פרחי מצליבים אופייניים שצבעם צהוב (תמונה 2) והפרי הוא תרמילון קצר (קציץ) דמוי-לב כאשר מהשנץ שבראשו יוצא מקור, שריד לעמוד העלי (תמונה 3). צמח דומה מאד בפרי הוא **בקבוקון מקומט**. אך בעוד שפרי הבקבוקון מגובשש ומקומט, פני השטח של פרי המיאגרון חלקים. תיאור מפורט יותר של הצמח וחלקיו ודיון סיסטמטי-ביוגיאוגרפי רחב מצוי בכרך ב' של הספר האדום של צמחי ישראל (שמידע, פולק ופרגמן-ספיר, 2011).

תמונה 1. מראה כללי של מיאגרון אוזני לאחר פריחה

בפרי ירוק, צילם: גדי פולק ©

תמונה 2. פרחים של מיאגרון אוזני.
צילמה: רחלי שוורץ צחור ©. מקור:
אתר צמח השדה.

תמונה 3. פרי של מיאגרון אוזני.
צילמה: רחלי שוורץ-צחור ©. מקור:
אתר צמח השדה.

התפוצה בארץ ובית הגידול

נתוני הספר האדום מורים על 20 אתרים ודאיים שכולם מצויים באדמות כבדות ובשדות מוצפים בחורף בעמקי הגליל התחתון. אוכלוסיות גדולות במיוחד נמצאו במהלך סקרים בבקעת בית נטופה בשנים 1993-1994 (יפתח סיני, מידע בעל פה). קיים גם איסוף של טוביה קושניר מ-1941 בין יגור לנשר, אך מאז אין שום דיווח נוסף מאזור זה. בפלורה פלסטינה (Zohary, 1966) רשומות גלילות הכרמל, הגלעד ואדום ככאלה שבהן הצמח נמצא. באטלס התפוצה של הצמחייה הכלולה בפלורה פלסטינה (Danin, 2004) מצוינים הגליל התחתון והכרמל. התפוצה בכרמל היא כנראה לפי האיסוף של טוביה קושניר. עד כה לא נמסר על הימצאותו של המיאגרון בחלק אחר של הארץ.

הגילוי של האתר החדש בפלשת

במהלך סיור שנערך ב-20.4.2014 בבריכות חורף ובשטחים מוצפים באזור עיינות שבפלשת, ישי שמידוב הפנה את תשומת הלב לכמה פרטים של צמח מצליב בלתי מוכר בסוף פריחה ובמצב של פרי ירוק, שנראה דומה ל**בבקבוקון מקומט**. הצמח הוגדר בוודאות כ**מיאגרון אוזני**. יצוין שהצמח נצפה גם בביקורים קודמים במקום על ידי צוות סוקרים שמנה את לירן וקיל, אורי מורן ואחרים, אלא שאז נרשם בטעות כ**בבקבוקון מקומט**. האתר מצוי מדרום מערב לבית הספר עיינות, בשטח המוצף לפרקים בחורף (מפה 1, תמונה 4). קבוצת פרטים זו היא הראשונה שנמצאה מחוץ לגליל התחתון. האתר זה נסקר פעמים אחדות ע"י לירן וקיל, בשיתוף עם חברים נוספים. במקום גדל מגוון של מיני צמחים האופייניים לאדמות כבדות וכונה בשם "אחו עיינות". בקרוב תפורסם בכלנית כתבה על המקום כאתר בוטני בעל עניין. ראוי לציין שבמקום גדלה אוכלוסייה של **עירוני צהוב**, מהבודדות בגלילת פלשת וכן אוכלוסייה של המין האדום **דוגון ירושלמי**. לאחרונה נעשתה בחלק מהשטח פעולת חישוף קרקע ויהיה צורך לבדוק באיזו מידה נפגעה מכך אוכלוסיית המיאגרון.

מפה 1. המיקום של אחו עיינות מדרום מערב לעיינות. Google Earth

תמונה 4. אחו עיינות בעת הצפה בחורף. צילם: יעקב שקולניק ©

משמעות הגילוי לשמירת טבע

למיאגרון אוזני הוגדר בספר האדום מספר אדום 3.2, בדרגת סיכון ("באיום" VU לפי הקטגוריות של IUCN). הגדרתו כמין אדום משקפת מצד אחד דרגה 2 מתוך 6 של נדירות (20 אתרים) ובמיוחד את הפגיעות של בית הגידול (דרגה 3 מתוך 4). ואכן, בית הגידול של אדמות כבדות הוא אחד משלושת בתי הגידול המאוימים ביותר מבחינת הסיכון למינים האדומים יחד עם בתי הגידול החוליים במישור החוף ובתי הגידול הלחים. פגיעות זאת נובעת בעיקר מהשימוש של השטחים הללו כשטחי חקלאות. מציאתו של המיאגרון בעיינות אינה משנה פורמלית את המספר האדום (=דרגת הסיכון), שכן גם אם ישנה חשיבות רבה לעובדה שקיימת בישראל גלילה נוספת של המין, אין בכך שיפור מהותי במצב השימור שלו. האתר של אחו עיינות אינו אלא שדה שניטש כנראה בגלל בעיות ניקוז, אך יש כוונות לעבדו מחדש ובכך ספק אם המיאגרון ישרוד באתר.

גילוי המיאגרון באחו עיינות מאיר מחדש את החשיבות של סקרים, סיורים ותצפיות שדה רצופים ומדוקדקים הנחוצים על מנת לאבחן את מצבם של מיני צמחי הבר, לרענן את הידע אודות מידת הסיכון ומכך לגזור פעולות שימור. אנשי שדה מובהקים כדוגמת לירן וקיל וחבריו הפועלים בפלשת מסייעים רבות לעידכון הידע על צמחי איזור זה וכדוגמה נזכיר את [המציאה של ורד צידוני](#) בבריכת חורף קטנה, גם היא בקירבת עיינות, שעליה פורסם כבר בכלנית.

קריאה מופנית לכל חובבי הצמחים והסוקרים לפקוח עין ולנסות לאתר את המיאגרון בשטחים נוספים של אדמות כבדות ומוצפות לפרקים בכל רחבי הארץ.

ספרות:

שמידע א פולק ג ופרגמן-ספיר א 2011 הספר האדום - צמחים בסכנת הכחדה בישראל. כרך ב'. הוצאת רשות הטבע והגנים.

Danin A 2004 Distribution Atlas of Plants in the Flora Palaestina area. The Israel Academy of Sciences and Humanities, Jerusalem.

Zohary M 1966 Flora Palaestina. Vol. 1 , Israel Academy of Sciences, Jerusalem.

=====

כל הזכויות שמורות ל"כלנית" ©

ציטוט: פולק, ג., 2015. הצמח האדום מיאגרון אוזני התגלה בפלשת, כתב-עת "כלנית"
מספר 2.

[הצמח האדום מיאגרון אוזני התגלה בפלשת](#)